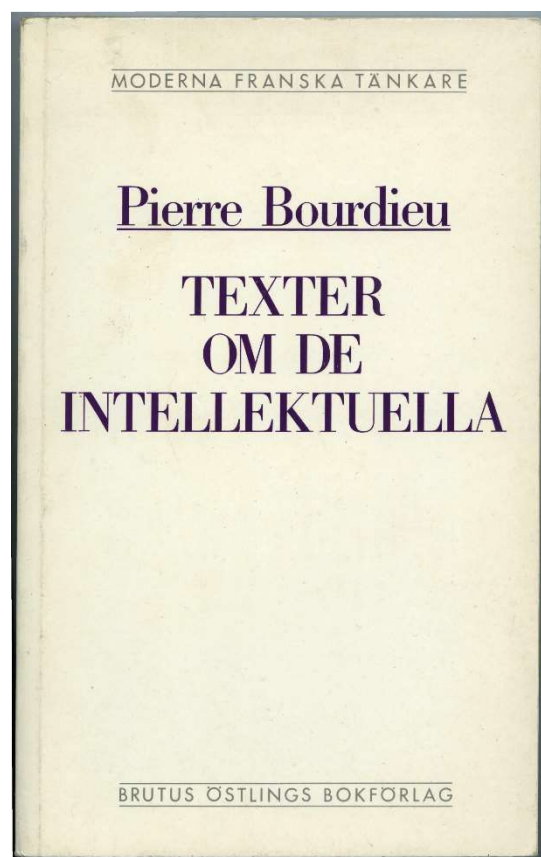

Faksimil, omslag, framvagn och förord, dvs t.o.m. p. 18

Pierre Bourdieu, *Texter om de intellektuella*, utg. Donald Broady,
Brutus Östlings Bokförlag Symposion, Stockholm/Stehag 1992, 208 p.

Moderna franska tänkare 11
Redaktör: Brutus Östling

Symposion Bibliotek

I SERIEN "MODERNA FRANSKA TÄNKARE"
INGÅR FÖLJANDE TITLAR:

- Georges Bataille, *Den fördömda delen*
Pierre Bourdieu, *Kultursociologiska texter*
Pierre Bourdieu, *Texter om de intellektuella*
E M Cioran, *Bitterhetens syllogismer*
Gilles Deleuze, *Foucault*
Jacques Derrida, *Schibboleth*
Didier Eribon, *Michel Foucault*
Peter Kemp, *Döden och maskinen*
En introduktion till Jacques Derrida
Emmanuel Lévinas, *Etik och oändlighet*
Jurgen Reeder, *Tala/lyssna*
Introduktion till Jacques Lacan
Paul Ricoeur, *Från text till handling*
En antologi om hermeneutik
Tzvetan Todorov, *Symbolik och tolkning*

UNDER UTGIVNING:

- Georges Bataille, *Litteraturen och det onda*
Émile Benveniste, *Problem inom den allmänna språkvetenskapen*
Pierre Bourdieu, *Homo Academicus*
Cornelius Castoriadis, *Historia och politik*
L J Calvet, *Roland Barthes*
E M Cioran, *Historia och utopi*
Michel Foucault, *Diskursens ordning*

PIERRE BOURDIEU

TEXTER OM DE
INTELLEKTUELLA

En antologi redigerad
av Donald Broady

Översättning: Mats Rosengren

BRUTUS ÖSTLINGS BOKFÖRLAG
SYMPOSION
STOCKHOLM/STEHAG 1992

SYMPOSITION BIBLIOTEK

Skrifter från den aktuella kulturella
och vetenskapliga debatten

Banvägen 14 B
175 61 Järfälla
Ordertelefon 08/38 80 46

Bourdieu, Pierre

Texter om de intellektuella.

En antologi redigerad av Donald Broady

Översättning: Mats Rosengren

Moderna franska tänkare 11

Stockholm/Stehag:

Brutus Östlings Bokförlag Symposion

1992

ISBN: 91-7139-035-9

©Editions de Minuit, Paris

©Urval och översättning: Brutus Östlings Bokförlag Symposion 1992

©Förord: Donald Broady 1992

Alla rättigheter förbehållna.

All kopiering, även för undervisningsbruk,
är förbjuden utan förlagets skriftliga medgivande.

För tillstånd: ring 08/38 80 46

Grafisk produktion: Brutus Östlings Bokförlag Symposion,
Stockholm/Stehag 1992.

Binderi: Sydbok AB (046-25 00 75)

ISBN: 91-7139-035-9

Innehåll

Förord av Donald Broady 7

Hur frigöra de fria intellektuella? 19

Några egenskaper hos fälten 39

Men vem skapade skaparna? 53

Sartre eller uppfinnandet
av den totale intellektuelle 77

Universitetet: kejsarens nya kläder 93

Erinran 113

Det intellektuella fältet — en värld för sig 143

Hur "folket" används 163

Det universellas skrå:
de intellektuellas roll i den moderna världen 177

Förord
av
Donald Broady

Varför har Pierre Bourdieu och hans medarbetare lagt ned så mycken möda på att utforska de intellektuellas värld? Den frågan har flera svar.

För det första ingår studierna av de intellektuella i ett storslaget projekt, som syftar till att undersöka samtliga eliter av betydenhet i det franska samhället. Företagsledarna och biskoparna, politikerna och fackföreningsledarna, ämbetsmännen och juristerna, börds- och penningaristokratin och så vidare, alla har de skärskådats av Bourdieu och hans medarbetare. Så även konstnärer, författare, forskare och andra intellektuella.

De intellektuella intar, för det andra, en intressant extremposition bland alla dessa eliter. Med hjälp av talrika och omfattande empiriska undersökningar har Bourdieu och hans medarbetare visat på en fundamental motsättning som klyver den franska överklassen: mot det ekonomiska kapitalet står det kulturella kapitalet, mot näringslivets män står de intellektuella.

För det tredje har analysen av intellektuella fält fungerat som ett slags prototyp när Bourdieu utvecklat sitt allmänna begrepp socialt fält. Med socialt fält avser Bourdieu kort sagt ett system av relationer mellan positioner vilka besättes av människor eller institutioner

som strider om något som är gemensamt för dem. Tag det litterära fältet som exempel. Där finner vi relationer mellan positioner som besättes av författare, kritiker, redaktörer och litteraturvetare, förlag, kulturtidskrifter, litteraturvetenskapliga institutioner och akademier. Det gemensamma som står på spel är definitionen på god litteratur och god litteraturkritik, rätten att skriva erkänd litteratur, auktoriteten att fälla omdömen om litterära verks förtjänster och brister. När Bourdieu 1966 för första gången skisserade sitt fältbegrepp hämtade han sina exempel från intellektuella fält (konst och litteratur, sociologi och filosofi). Sedan dess har han undersökt många andra sociala fält, först det religiösa, därefter näringslivets, politikens, den statliga administrationens etc, men han har ständigt återvänt till de intellektuella fälten.

För det fjärde sammanhänger Bourdieus intresse för de intellektuella med den självreflekterande hållning som genomsyrar hela hans projekt. De intellektuellas värld är den värld där sociologen själv har sin hemvist. Bourdieus tes är att sociologen måste studera betingelserna för sitt eget arbete. Sociologens bild av världen är avhängig av hans egen utkikspunkt, varför han aldrig får glömma att fråga efter sin egen placering inom det intellektuella fält där han är verksam, vilka investeringar och insatser som berett väg dit, vilket kulturellt och socialt kapital han ackumulerat, och hur denna placering och dessa tillgångar styr hans förmåga att skapa sociologisk kunskap.

Så kunde man fortsätta att rada upp skäl till Bour-

dieus intresse för de intellektuella. Här vill jag bara ge några antydningar om egenarten hos hans sociologi. Genom att räkna in de intellektuella bland samhällets eliter har han brutit med de intellektuellas älsklingsuppfattning om sig själva som marginella, subversiva figurer, placerade utanför eller ovanför maktens värld, eller med bilden av den "organiske intellektuelle", sammanvuxen med de maktlösa, med folket eller arbetarklassen. Genom att bryta med det slags sociologi som enbart beaktar "lodräta" avstånd mellan sociala grupper (och därför delar in den sociala världen i bourgeoisie, mellanskikt, arbetarklass, eller socialgrupp 1, 2, 3) har han vänt uppmärksamheten mot de strider och utbyten som äger rum i "vågrät" led, mellan grupper utrustade med tillgångar av jämförbar omfattning men av olika art. Ur Bourdieus perspektiv utspelas "klasskampen" i hög grad inom överklassen, och närmare bestämt mellan å ena sidan de intellektuella i vid mening, det vill säga grupper som bygger sin ställning på kulturellt kapital och utbildningskapital, å andra sidan de grupper som främst bygger sin ställning på kontroll över ekonomiskt kapital. Genom att lansera begreppet "intellektuellt fält" har han banat väg för nya sätt att analysera sambanden mellan konstverk, litterära verk, vetenskapliga teorier etc och den sociala värld som befolkas av människor av kött och blod, av konstnärer, författare, vetenskapsmän och andra. På sätt och vis är Bourdieus fältteori en precisering av durkheimianernas tes att föreställningsvärlden har sina rötter i formerna för människors sociala samvaro, deras hemvist i olika sociala grupper, deras strider och

utbyten, deras sätt att bo, arbeta och leva tillsammans. Bourdieu har hållit fast vid denna grundtanke, men medan durkheimianerna framför allt uppmärksammade den för ett helt samhälle gemensamma föreställningsvärlden, har Bourdieu vänt intresset mot avgränsade grupper, däribland de intellektuella. Genom sitt krav att samhällsvetarna skall undersöka de sociala betingelserna för sin egen verksamhet, har han pekat ut studiet av de intellektuella som ett centralt forskningsområde. Sociologin om de intellektuella framstår i Bourdieus ögon som det oundgängliga fundamentet för varje samhällsvetenskaplig forskningspraktik.

De korta texter som här överförts till svenska bygger med ett undantag (artikeln om Sartre) på intervjuer eller föredrag. Den talspråkliga prägeln uppskattas förmodligen av läsare som tycker att Bourdieu brukar skriva krångligt. Den som vill stifta bekantskap med grundligare studier av intellektuella fält kan förslagsvis botanisera i Bourdieus tidskrift Actes de la recherche en sciences sociales, där man finner många analyser av bl a vetenskapens, filosofins, konstens och litteraturens fält. En av de första av dessa empiriska studier (i nr 5-6, 1975), ägnad åt betingelserna för Heideggers inträde i det tyska filosofiska fältet under 1910- och 20-talen, finns numer i en utvidgad bokversion, L'ontologie politique de Martin Heidegger (Minuit, Paris 1988). En annan av artiklarna i Actes (nr 13, 1977), om konstens, litteraturens och teaterns fält i Paris, föreligger i svensk översättning i Bourdieu, Kultursociologiska texter (1986, andra uppl. Östlings Bokförlag Symposion 1991). Homo acade-

micus (Minuit, Paris 1984), Bourdieus studie av det fält där han själv vistas, den parisiska universitetsvärlden, utkommer inom kort i svensk översättning (Östlings Bokförlag Symposion). Bourdieus hittills mest syntetiska presentation av sin metod för att studera intellektuella fält är en uppsats i Actes nr 89, 1991. Bland lärjungarnas arbeten kan nämnas Louis Pinto, L'intelligence en action : Le Nouvel Observateur (A.-M. Métaillé, Paris 1984); Louis Pinto, Les philosophes entre le lycée et l'avant-garde. Les métamorphoses de la philosophie dans la France d'aujourd'hui (L'Harmattan, Paris 1987); Anna Boschetti, Sartre et «Les Temps modernes». Une entreprise intellectuelle (Minuit, Paris 1985); Christophe Charle, Naissance des «intellectuels» 1880-1900 (Minuit, Paris 1990); Niilo Kauppi, Tel Quel : la constitution sociale d'une avant-garde (ak. avh. Helsingfors 1990, under utgivning på Éditions de la Maison des sciences de l'homme, Paris).

Jag vill ogärna falla Bourdieu i talet genom att skriva ett för långt förord till en liten bok. Bara några ord till de läsare som undrar vad Bourdieu egentligen avser med "de intellektuella". Redan av de följande texterna framgår att han inte står till tjänst med någon entydig definition. Som så ofta hos Bourdieu är det fråga om ett relationellt begrepp. En intellektuell är så att säga inte intellektuell i sig, utan enbart i förhållande till någon annan eller något annat. I bredaste mening är "de intellektuella" helt enkelt de grupper inom den dominerande klassen som befinner sig så långt bort från ekonomins maktfält som man

kan komma — med andra ord de grupper som tillhör fält där man sysslar med litteratur, konst, vetenskap, högre utbildning. Om vi så förflyttar oss in i dessa kulturella produktionsfält, brukar Bourdieu använda benämningen intellektuell om de konstnärer, författare och andra som står i motsättning till de mer institutionellt förankrade universitetslärarna och forskarna. Inom ett enskilt kulturellt produktionsfält, som teaterns eller litteraturens, har Bourdieu använt beteckningen "intellektuell" om dem som ägnar sig åt avantgardeteater eller experimentlitteratur eller på annat sätt befinner sig i motsättning till dem som sysslar med salongskomedier eller den officiellt legitimerade litteraturen. På senare år har Bourdieu, i samband med att han på ett helt annat sätt än tidigare pläderat för de intellektuellas politiska eller kulturpolitiska mission, använt beteckningen "intellektuell" i ytterligare en betydelse, nämligen om en person som för det första är stadigt förankrad inom ett intellektuellt fält, för det andra utnyttjar denna plattform för att ta till orda i aktuella politiska frågor. I det sistnämnda sammanhanget har han varit noga med att från de egentliga intellektuella exkludera alla dem (han har bl a ett horn i sidan till flertalet journalister) som bygger sina positioner och sin auktoritet på allianser med marknader och makter utanför de egentliga intellektuella fälten.

Texterna härrör alla från åttiotalet och är kronologiskt ordnade. Läsaren kan därför följa den nyss nämnda omsvängningen. Under loppet av åttiotalet kom Bourdieu

Förord

att avbryta sin tidigare politiska avhållsamhet. Tidigare hade han under många år, ända från mitten av sextio-talet, hävdad (och i sin egen gärning demonstrerat) att sociologen bör vara vetenskapsman, punkt och slut. Han gjorde allt för att inte beblandas med de politiska aktivisterna, de massmediala åsiktsmakarna, de profetiska intellektuella eller statens teknokrater. Inte så att han var ointresserad av politiska förändringar, men hans ståndpunkt var ungefär: — Jag står till tjänst med sociologiska analysinstrument och undersökningsresultat, vilka härmed med varm hand överräckes, särskilt till er som har mest att vinna på att sanningen om tjuvsamhället uppenbaras. Använd redskapen efter eget huvud, ni är bättre placerade än jag för att bedöma vad som bör göras åt er egen situation! Som framgår av den sista texten i den här samlingen har Bourdieu i dag en annan syn på den uppgift som tillkommer de intellektuella i allmänhet och sociologerna i synnerhet. För egen del har han under åttiotalet engagerat sig i solidaritetsaktioner och antirasistiska kampanjer, redigerat ett uppmärksammat utbildningspolitiskt programförslag från Collège de France, deltagit i utformningen av den sjunde, kulturella televisionskanalen, fungerat som utbildningsministern Lionel Jospins rådgivare i samband med reformeringen av den franska skolan, startat den europeiska kulturella publikationen Libér och till och med lanserat ett program för en de intellektuellas International, till försvar för forskarnas, författarnas och konstnärernas handlingsutrymme i ett Europa där ekono-

miska, politiska, administrativa och massmediala intressen hotar att tränga ut den självständiga intellektuella kritiken.

Återstår att berätta varifrån texterna hämtats.

"Hur frigöra de fria intellektuella?" [Comment libérer les intellectuels libres ?] trycktes i P. Bourdieu, Questions de sociologie, Minuit, Paris 1980, s. 67-78. Intervjuaren var Didier Eribon. En något annorlunda version förekom under rubriken "La grande illusion des intellectuels" i Le Monde Dimanche, 4 mai 1980, s. I och XVII. Tidigare översatt till svenska (av undertecknad och Mikael Palme) i Nordisk Forum, vol XVIII, nr 2, 1983, s. 87-92.

"Några egenskaper hos fälten" [Quelques propriétés des champs] är hämtad ur Questions de sociologie, 1980, s. 113-120. Ursprungligen en föreläsning inför ett auditorium av filologer och litteraturhistoriker i november 1976 vid École normale supérieure, rue d'Ulm, Paris. Tidigare översatt till svenska i undertecknads och Mikael Palmes rapport Noteringar om Pierre Bourdieus kultursociologi, HLS, Stockholm, mars 1982, s. 122-134.

"Men vem skapade skaparna?" [Mais qui a créé les créateurs], som bygger på en föreläsning vid École nationale supérieure des arts décoratifs i april 1980, publicerades i Questions de sociologie, 1980, s. 207-221, samt i Art: Sur 10 ans, aujourd'hui, 1981,

Ministère de la Culture, Inspection Générale de l'Enseignement Artistique, s. 71-84.

"Sartre eller uppfinnandet av den totale intellektuelle" [*Sartre, l'invention de l'intellectuel total*] infördes i *Libération*, 31 mars 1983, s. 20-21. En förkortad svensk översättning av Göran Greider förekom i *Thélème*, nr 3-4 1990, s. 18-23. Innan texten trycktes på franska hade en engelsk och en tysk version publicerats ("Sartre", *London Review of Books*, No. 22, 20 nov-3 dec 1980, s. 11-12, resp. "Die Erfindung des totalen Intellektuellen", *Romanistische Zeitschrift für Literaturgeschichte/Cahiers d'Histoire des Littératures Romanes*, Heft 4, 1981, s. 385-391).

"Hur 'folket' används" [*Les usages du 'peuple'*], ur *Choses dites*, *Minuit*, Paris 1987, s. 178-184, utgick från ett föredrag vid ett kollokvium om konstsociologi och konsthistoria i Lausanne i februari 1982.

"Universitetet: kejsarens nya kläder" [*Université : les rois sont nus*] var en intervju i *Le nouvel observateur*, 2-8 nov. 1984, s. 86-90. Återigen var det Didier Eribon som ställde frågorna. Anledningen till intervjun var att *Homo academicus* nyss utkommit av trycket.

"Erinran" är översatt efter manuskriptet, rubricerat "Rappels". Intervjun skedde ursprungligen för televisionen i maj 1985. Frågorna ställda av Claud Du Verlie. En tysk översättning, med överskriften "Rückblicke", ingick i samlingen *P. Bourdieu, Satz und Gegensatz*.

Über die Verantwortung des Intellektuellen, *Wagenbach*, Berlin 1989, s. 9-23. En något annorlunda franskspråkig version trycktes under rubriken "Esquisse d'un projet intellectuel: un entretien avec Pierre Bourdieu" i de amerikanska fransklärarnas tidskrift *The French Review*, Vol. LXI, No. 2, December 1987, s. 194-205.

"Det intellektuella fältet — en värld för sig" [*Le champ intellectuel: un monde à part*], i P. Bourdieu, *Choses dites*, 1987, s. 167-177, var ursprungligen en radiointervju för *Norddeutscher Rundfunk* i december 1985. Intervjuare var Karl-Otto Maue.

"Det universellas skrå: de intellektuellas roll i den moderna världen" [*Le corporatisme de l'universel: le rôle des intellectuels dans le monde moderne*] är här översatt efter det opublicerade franska manuskriptet till en föreläsning i Japan i oktober 1989 anordnad av tidskriften *Asahi*. En annorlunda engelskspråkig version trycktes under rubriken "The Corporatism of the Universal: The Role of Intellectuals in the Modern World" i *Telos*, No. 81, Fall 1989, s. 99-110.

”Sociologi och konst trivs inte bra ihop. Det beror på att konsten och konstnärerna inte tål att den föreställning de har om sig själva kränks. Konstens värld är en trons värld: man tror på begåvning, på den unike skaparen som ingen har skapat och när sociologen, som vill förstå, förklara och begripliggöra, kommer instörtande är skandalen ett faktum. Han bryter förtrollningen, utövar reduktionism, han är kort sagt oanständig eller, vilket är samma sak, kättersk.”

PIERRE BOURDIEU

PIERRE BOURDIEU innehar sedan 1982 professuren i sociologi vid Collège de France. I serien ”Moderna franska tänkare” har tidigare utkommit *Kultursociologiska texter* (1986, reviderad uppl. 1992).

SYMPOSITION

BIBLIOTEK